

maħfi eğilmez
kendime yazılar

Remzi Kitabevi

KENDİME YAZILAR

MAHFI EĞİLMEZ İstanbul'da doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni (Mülkiye) bitirdi, Gazi Üniversitesi'nde doktora yaptı.

Maliye Müfettiş Muavini olarak başladığı kamu hizmetinde, bütün aşamalarda görev yaptı. 1997 yılında Hazine Müsteşarıyken kamu hizmetinden istifa ederek ayrıldı. Kamu görevinden ayrıldıktan sonra finans kuruluşlarında üst düzey yöneticilik, gazetelerde köşe yazarlığı, televizyonlarda ekonomi yorumculuğu yaptı, üniversitelerde ekonomi dersleri verdi.

Halen Altınbaş Üniversitesi'nde öğretim üyeliği görevini sürdürüyor, yazılarını kendi bloğunda (www.mahfiegilmez.com) yayımlıyor, Hitit tarihi üzerine çalışmalar yapıyor, roman yazıyor, konferanslar veriyor.

Mahfi Eğilmez'in bu kitap dışında yayımlanmış 24 kitabı ve çok sayıda makalesi bulunuyor.

MAHFİ EĞİLMEZ

KENDİME YAZILAR

*Tarih, Felsefe, Siyaset, Edebiyat,
Ekonomi, Hukuk, Osmanlı,
Türkiye ve Yaşam Üzerine*

Remzi Kitabevi

KENDİME YAZILAR / Mahfi Eğilmez

© Remzi Kitabevi, 2012

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Kapak tasarımı: Murat Özgöl

ISBN 978-975-14-1520-2

BİRİNCİ BASIM: Temmuz 2012

ALTINCI BASIM: Ağustos 2023

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Sunuş	9
FELSEFE	11
Başkaldırmak	13
Varoluş Özden Önce Gelir	15
Varoluşçuluk	17
Yalnızlığımı Söylemeyin Kimseye	20
Geriye Kaldı Ölüme Boş Vermek	23
Brutus	26
Tiktaalık Roseae	29
Doğu ve Batı	32
İnanç ve Evrim	35
Kilise ve Darwin	38
Yabancı	40
Ömer Hayyam	42
Yengeç Zamanı	44
Nâzım Hikmet	47
<i>Felsefe Bölümü Üzerine Notlar</i>	49
TARİH	51
Bin Yıllık Bir Özet	53
Telipinu	55
İlk Seri Cinayet	57
Manga	59
Kadeş Savaşı ve Teknoloji	62
Antik Dünyada Döviz	64
Troya Savaşı	66
Hitit Birliği	69
Freud'dan Musa'ya	72
Firavunun Laneti	75

Hatşepsut'un Mumyası	78
<i>Tarih Bölümü Üzerine Notlar</i>	81

SİYASET VE SİYASET FELSEFESİ	85
İki Türkiye	87
Sol, Sağ	89
Ortadoğu'da Siyaset	91
Machiavelli	93
İdeolojilerin Sonu	95
Ortadoğu Savaşları	98
Nabukadnezar	100
First Lord of Treasury	103
<i>Siyaset ve Siyaset Felsefesi Bölümü Üzerine Notlar</i>	105

EKONOMİ FELSEFESİ	107
Üç Devrim	109
Piyasa Çıkmazı	112
Roubini ve Houdini	115
Balonlar Lale Çılgınlığıyla Başladı	118
Paradigma Felci	121
Yunanlı Kardeşim	124
Kumarhane Kapitalizmi	126
Sisifos Efsanesi	129
Fobi, Lobi ve Hobi	131
Safsatalar ve Akademisyenler	133
Brezilya mı Zengin Arjantin mi?	135
<i>Ekonomi Felsefesi Bölümü Üzerine Notlar</i>	138

EDEBİYAT, SANAT	141
Kapris	143
Bir Korku Öyküsü	145
Annabel Lee	147
Dört Elle Piyano Çalan Fazıl Say	149
Çaykovski'nin Kapı Gıcirtısı	152
Dr. Jivago	154
Chopin	157
<i>Edebiyat ve Sanat Bölümü Üzerine Notlar</i>	160

HUKUK, SUÇ VE CEZA	163
Suçta İtilmek	165
Cadı Avı	167

Kısastan Tazminatı	169
Fahrenheit 451	171
Cinayet İtirafı	173
Suç ve Ceza 1	175
Lombroso'nun Hayaleti	177
Lex Caecilia Didia	179
Jedi Şövalyeleri	182
Suç ve Ceza 2	184
Magna Carta Libertatum	186
<i>Hukuk, Suç ve Ceza Bölümü Üzerine Notlar</i>	188
OSMANLI VE TÜRKİYE	191
Tarhuncunun Bütçesi	193
Osmanlının 700. Yılı	195
Gazi Paşa	197
Cumhuriyet Niçin Önemli	200
Amin Maalouf ve Atatürk	203
Cumhuriyet Projesi	206
Osmanlı Hazinesi	209
Cumhuriyet Ekonomisi	211
Hattuşa'da Susuzluk	214
<i>Osmanlı ve Türkiye Bölümü Üzerine Notlar</i>	217
YAŞAMA DAİR	219
İllüzyon	221
Berber	223
Alo Boğa Kaçtı	226
Hiç	228
Bir Beyoğlu Akşamı	230
Ben Düşündükçe Var Dünya	232
Voleybolcu Kızlar	234
O Caritas	236
30 Euro'ya Cennet	239
Radikal'de Son Yazım	242
Tanrı Janus'un İki Yüzü	243
Lefter	245
Madrid ve İstanbul	247
Keman ve Zurna	250
Geçici Görevle Yerleşme Kültürü	252
<i>Yaşama Dair Bölümü Üzerine Notlar</i>	254

Sunuş

Bazıları gazetelerde (*Yeni Yüzyıl* ve *Radikal*) bazıları dergilerde bazıları başka yerlerde yayımlanmış deneme türü yazılarımı bu kitapta topladım. Onları bölümlere göre ayırdım. Her bölümün sonuna kısa notlar koyarak bugünkü bakış açımı yansıtmaya çalıştım. Bu yazılar yan yana geldiğinde benim yaşama bakışımı, felsefemi, sosyal ve siyasal tavrımı sergiliyor. Yazılarımı ayrı ayrı okuduğunuzda belki de fark edemediğiniz “düşünce mi bağımsız tutmaya çalışma çabamı” yazıları bir arada okuduğunuzda fark edeceğinizi düşünüyorum. Ben özgür insanın, düşüncesini bağımsız tutmayı becerebilen insan olduğuna inanıyorum. Ne var ki bu öyle söylendiği kadar kolay değil. Bazen istemediğiniz halde çeşitli etkiler altında kalıp istem dışı özgürlük kaybına uğrayabiliyorsunuz.

Bütün yaşamım boyunca hiç kimsenin adamı olmadım. Babamdan pek çok şey öğrendim ama öğrendiğim en önemli şey budur. Bu tavrım bana birçok şey kaybettirdi muhtemelen, ama özgür düşünce sahibi olarak kalabilmek bütün o kayıplara değer diye düşünüyorum.

FELSEFE

“Kimdir başkaldıran? Hayır diyebilen birisi.”

ALBERT CAMUS
(Bşkaldıran İnsan)

Başkaldırmak

Bazen tümüyle yapayalnız kaldığımız oluyor mu? Hem de yüzlerce insanın arasındayken. İnsan ne zaman kendisini böyle bir yalnızlığın içinde hissetse genellikle sonu bir değişiklikle biter. Önce yalnızlığı hissetmemek için yüksek sesle söylenmeye başlanır. Hani mezarlıktan geçerken yapılır ya öyle. Derken bir değişiklik.

Bazen de kendinizi fazlasıyla ilgi altında hissettiğiniz oluyor mu? Herkes sizinle ilgileniyor gibi gelir. Ortada fol yok yumurta yokken. Ya da siz fol veya yumurtanın farkında değilseniz.

Aalışkanlık yaratmaması kaydıyla yalnızlık duygusu iyi bir duygudur. İnsanın kendini dinlemesine, gerçekte yalanı daha kolay ayırmasına yardım eder. Aynı duygu aslında toplum açısından da sağduyuya ulaşmak için geçerli olabilir. Bu yalnızlık duygusunun en zararlı olduğu alanlardan birisi ekonomi. Türkiye'nin bu alandaki yalnızlığı da inanılmaz boyutta. Eskiden enflasyon sorununu çözememiş bir sürü ülkenin arasında kaynar giderdik. Sonra bu dostlarımız birer birer sorunu çözüp yanımızdan ayrıldılar. Bir de baktık ki yapayalnızız. Derdimizi anlatmak için sağa dönüyoruz, sola dönüyoruz bizi anlayan yok. "Ne enflasyonu" diyorlar. Sanki hiç böyle bir sorunu yaşamamışlar gibi. Amerika'da sigara içilmeyecek yerde sigara içen adamlara bakar gibi bakıyorlar bize.

Bir de siyasal yalnızlık var. O daha da kötü. Hani Avrupa'da olup da Avrupalı olamamak gibi. Adamlarla beraber oturuyor-

sunuz önemli şeyler konuştuğunuzu sanıyorsunuz ama akşam içki içip özel konuları görüşmeye giderken size haber vermiyorlar.

Bazen ekonomik yalnızlık ile siyasal yalnızlık üst üste biniyor. İşte o en kötüsü. Enflasyon sorununu çözememişsiniz, girmek istediğiniz siyasal birliğe de girememişsiniz ve size enflasyonu halledemezsen bu birliğe giremezsin diyorlar. Yani ya sigarayı bırakacaksınız ya da kar yağarken binanın önüne çıkıp zattıree olmakla sigara içmek arasında bir tercih yapacaksınız. Ya da her ikisi birden.

Bazen de size korkunç bir ilgi. Batının körfez petroleriyle ilgili çıkarları mı sarsıldı, Saddam'a yine müdahale mi gerekti ya da büyük enerji yatırımları mı yapacaksınız: Türkiye'den iyisi yok.

Bir de başkaldırmak var. Albert Camus'nün ünlü denemesi *Başkaldıran İnsan*'ında işlediği gibi: İnsan başkaldırdığı zaman insandır. Yalanlara, yanlışlara, tekdüzeliğe, kısır siyasete başkaldırmak. Bundan daha önemli ve erdemli bir şey yok. Yalnızca insan mı? Bazen bir ulus da yapılan haksızlığa başkaldırır. Türk kurtuluş savaşı gibi. Ama kolay değildir başkaldırmak. Çoğu kez bir şeyleri kaybetmek gibi bir maliyeti vardır. Erdemi de oradan gelir zaten.

Yalnızlık bazen iyidir. Başkaldırma erdemini hatırlatır.

Varoluş Özden Önce Gelir

Gregor Samsa, kâbuslarla dolu bir gecenin sabahına uyan-
dığında kendisini hamam böceği olmuş bulur. Ailesinin utanç
kaynağı haline gelir. Onu herkesten, hatta kendilerinden bi-
le saklarlar. Öldüğünde, iğrenç bir şeyi atar gibi süpürüp atıve-
rirler. İşe yaramamanın ailesi tarafından dışlanma duygusunun
olağanüstü bir simgesel anlatımıdır roman. Aynı zamanda in-
sanın midasını bulandıracak kadar da hayal gücünü zorlayıcı.
Bütün öteki romanlarında olduğu gibi müthiş bir karamsarlık
ve içinden çıkılmazlıkla doludur Kafka'nın *Değişim*'i.

Varoluşçular, "insan kendi kendisini yaratır" ana düşünce-
sinden yola çıkarlar. Her ne kadar bu yaratıcılık tanrının yaratı-
cılığı gibi varlık yaratmaya değil de öz yaratmaya yönelik olsa bile
bu başlangıç müthiş bir sorumluluğun kabulüdür. Sorumluluğu
başkalarına, topluma ya da tanrıya atma şansı yoktur. Tanrının
ya da bir başkasının çizdiği bir kader söz konusu olsa sorumlu-
luktan kurtulmak mümkündür. Ama bu kabul her şeyi bozar ve
insanı bunalıma iter. Çünkü özünü yanlış oluşturan insan gele-
ceğini kaybetmekten kendisi sorumludur.

Geleneksel felsefenin söyleminin tam tersidir varoluşun öz-
den önce geldiği iddiası. Geleneksel felsefe özün önce geldiğini
iddia eder. Varoluş özden önce gelirse ne olur? Bana göre varo-
luş tartışmasını bir yana bıraktığımız anda özümüzü nasıl olu-
şturduğumuz ön plana çıkar. İnsanın ilk kez nasıl var olduğu so-
rusu üzerinde uğraşmaya, çabalamaya değer bir soru kuşkusuz.

Bunu tartışmayı asla küçümsemiyorum. Dinler insanı tanrının yarattığını söylüyor. Kader anlayışı, insanın özünün varoluşundan önce geldiğini, her şeyin kader olarak önceden yazıldığını anlatıyor. Buna karşılık evrim kuramının savunucuları insanın daha alt canlılardan evrim yoluyla türediğini söylüyorlar. Hangisini benimserseniz benimseyelim ortak bir nokta var: Ne ilk varoluş ne de sonraki kuşakların varoluşu insanın elinde değil. İşte bu noktada varoluşun özden önce gelmesinin önemi ortaya çıkıyor. İnsan kendi varoluşuna katkıda bulunamaz. Bunu yaşadığımız pratikle biliyoruz. İnsan bir biçimde var olur. Var olmak elinde değildir. İradesine bağlı olan şey özünü oluşturmaktır. Yani elinde olmayan biçimde var olduktan sonra, eğer kendini yok etme seçeneğini seçmemiş ve yaşamının sorumluluğunu almışsa, özünü oluşturmanın sorumluluğunu da üstlenmiş demektir. Kendini yok etmeyi seçmeyen bir insanın yapabileceği tek şey özünü doğru oluşturmaktır.

İnsan özünü doğru oluşturamadığı anda Gregor Samsa'nın konumuna düşebilir. Özünü oluşturmanın zamanı yoktur. Yani yaşamın her aşamasında önkilerden bağımsız yeni çabalara girişilebilir. Yaşamın bir bölümündeki başarısızlık sonraki bölümlere de bulaşabilir. Ne var ki bunu engellemek insanın elindedir. Her yaşam kesitinden, bir öncekinden bağımsız, bir başarıyı çıkarmak mümkün. Yaşamı boyunca her konuda ve her işte başarılı olmuş bir insan sıkıcı olurdu herhalde. Arada bir başarısız olmak başarının değerini gösterir.

Varoluş elimizde değil. Dolayısıyla varlığımızdan sorumlu değiliz. Ama sonrası elimizde. Dolayısıyla varoluştan sonrasının sorumluluğunu kimsenin üstüne atamayız.

Varoluşçuluk

Yirminci yüzyılın en önemli filozoflarından olan Jean Paul Sartre'in (Nobel Edebiyat Ödülü 1964) doğumunun 100. yılı dolayısıyla eserleri yeniden basılmaya ve felsefi düşünceye katkıları yeniden yorumlanmaya başladı. Sartre denilince akla varoluşçuluk geldiği için de bugünlerde bu felsefe akımı Sartre'la birlikte yeniden gündeme oturdu.

Varoluşçuluk akımının babası Danimarkalı filozof Sören Kirkegaard'dır (1813-1895) Kierkegaard, tanrıya inanan ve inanmayan olarak ikiye ayrılan varoluşçuluğun tanrıya inanan grubunun temsilcilerindendir. Tanrıya inananlar kadar inanmayan varoluşçuları da derinden etkilemiş bir yazardır. Örneğin Carl Jaspers, Kierkegaard'ı aslından okuyabilmek için Danca öğrenmiştir.

Sanayi devriminden itibaren gelen ve yirminci yüzyılda doruk noktasına çıkan insanın, önce çevreye, sonra topluma ve en sonunda da kendisine yabancılaşması olgusunun yarattığı bunalımlar için çıkış noktaları aramak, varoluşçuluğun temel taşı oluşturmaktadır. Varoluşçuların tanrı tanımaz kesiminden gelen Sartre'in 1938 yılında yazdığı ilk roman olan *Bulantı* bu felsefenin önemli kilometre taşlarından birisidir. Sartre'in varoluşçuluğu tanımlayışı da tanrı tanımazlığına dayanır: "Varoluş, özden önce gelir." Yani insan önce var olur, sonra özünü kendisi oluşturur. Bunu yaparken de karşılaşacağı şeyleri kader gibi bahanelerle tanrıya ya da başkalarına yükleyemez. İnsan, bir şekilde var

olur, bundan sorumlu değildir, çünkü o, elinde olan bir şey değildir, tümüyle bir rastlantıdır. Ama ondan sonrası artık onun sorumluluğu altındadır. Özünü doğru oluşturamazsa sorumluluğu kendisine aittir. İnsan, hiçbir bahaneyle bu sorumluluktan kaçamaz. *Bulanti*'nin kahramanı Roquentin'e göre var olmanın hiçbir zorunlu nedeni yoktur, tamamen bir tesadüfe dayalıdır, o yüzden her şey nedensizdir.

İş bu noktaya kadar gelince karşımıza inanılmaz bir bunalım felsefesi çıkar. Çünkü başarısızlıkta ya da herhangi bir olumsuzlukta sorumluluğu başkasına atıp faturayı kadere kesmek bir anlamda kurtuluştur. Bu imkânı elinden alınmış olan birey karşılaştığı her sıkıntıda bunu kendi sorumluluğuna dahil edince bu kurtuluş imkânından uzaklaşmış olur. Bu öylesine ağır bir sorumluluktur ki insan üzerinde müthiş bir bunalım yaratır. Buralara gelince insan bu kez elinde olmayan varoluşuna karşılık elinde olan varoluşa son verme eylemini aklına getirir. Varoluşçuların bir bölümünün intihar felsefesine kafa yormaları bundandır. İntihar acaba bu kadar ağır bir sorumluluğun yarattığı bu kadar ağır bir bunalımdan kurtuluşun reçetesi midir? Bu sorunla belki de en fazla uğraşmış olan varoluşçu, bir başka Fransız filozof olan Albert Camus'dür (Nobel Edebiyat Ödülü 1957) Camus, başyapıtı olan *Yabancı*'da uzun uzadıya bu bunalımı ele alır. Bir hiç uğruna idama mahkûm olan Mersault, hiçbir şeye hatta idama mahkûm olmasına bile aldırnamaktadır. Annesinin o gün mü yoksa bir önceki gün mü öldüğünü bile hatırlamaz. Öylesine bunalımlar içinde ve öylesine her şeye boş vermiştir ki idama mahkûmiyeti bir çeşit intihar gibidir.

Tanrı tanımaz varoluşçuluk akımı, bu dünyadaki sorumluluğunu kadere yıkmaya alışmış olan insanları birden kendi sorumluluklarıyla karşı karşıya getiriverir ve bundan kaçamayacaklarını gösterir. Yine benzer biçimde düşünce zincirine öbür dünya olmadığına ilişkin halkayı da ekleyince bu dünyadaki sı-

Kimdir başkaldıran? Hayır diyebilen birisi. -Albert Camus

Türkiye'yi ele geçirmek zordur. Türkleri kolay kolay liderleri aleyhine ayartamazsınız. Ama bir kez Türkiye'yi ele geçirdiniz mi onu uzun süre elde tutabilirsiniz. Türkler, bağlılıklarını bu kez sizin otoritenize bağlılık şeklinde göstereceklerdir. -Machiavelli

Ben olmayınca bu güller, bu serviler yok. / Kızıl dudaklar, mis kokulu şaraplar yok. / Sabahlar, akşamlar, sevinçler tasalar yok. / Ben düşündükçe var dünya, ben yok o da yok.

-Ömer Hayyam

Mahfi Eğilmez, felsefe, siyaset, edebiyat, tarih ve yaşam gibi farklı konulardaki görüş, izlenim ve değerlendirmelerini bu kitapta paylaşıyor. Yaşadığımız çağı derinlemesine kavramak için birer yol gösterici olan yazıların bir bölümü ilk kez gün yüzüne çıkıyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1520-2

9 789751 415202

KDV'den muaftr